

**TREI NIVELE ALE RĂSPUNDERII CE REZULTĂ
DIN ÎNCĂLCAREA CONVENȚIEI EUROPENE
A DREPTURILOR OMULUI**

Eugeniu CAȚAVEICĂ

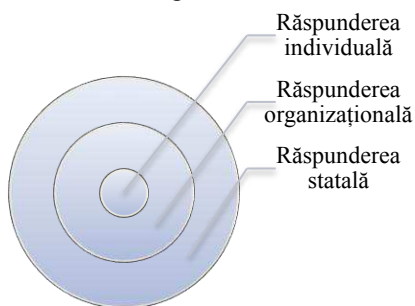
Atunci când au aderat la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, statele semnatare au convenit să respecte și să protejeze drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Tot atunci, statele au conștientizat că, în situația în care vor eșua să execute obligațiile asumate, acestea vor fi supuse răspunderii internaționale.

Răspunderea internațională a statelor înglobează atât răspunderea materială, cât și cea politică. Răspunderea materială rezultă din obligația statului de a repara prejudiciul cauzat, atât cel material, cât și cel moral. Răspunderea politică are loc vizavi de alți actori ai arenei internaționale și, în linii generale, constituie din presiunea politică a altor state sau ale Curții

Europene asupra statului în culpă, întru determinarea acestuia de a repara prejudiciul cauzat, pe de o parte, și de a asigura o mai bună protecție a drepturilor omului, pe de altă parte.

Efectuând o cercetare sistemică a instituției Convenției Europene a Drepturilor Omului și a sistemului național de protecție a drepturilor omului contra încălcărilor săvârșite de reprezentanții statului, am ajuns la concluzia că există trei nivele care pot fi atribuite răspunderii ce rezultă ca urmare a constatării încălcării de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Fiecare nivel e caracterizat de încălcări specifice și distincte, comise de subiecți diferiți, care se manifestă în mod diferit. Până a purcede la caracteristica conținutului celor trei nivele, considerăm oportun să prezentăm denumirea acestora: **nivelul individual**, **nivelul organizațional** și **nivelul statal**. Raportul dintre aceste nivele este redat în Figură 1.

Nivele de răspundere

La fiecare nivel menționat, răspunderea subiectului survine în temeieri legale diferite și, de asemenea, se manifestă în mod diferit. În aceeași ordine de idei, diferă și conținutul acțiunilor și omisiunilor pe care le săvârșesc subiecții fiecărui nivel menționat.

Primul nivel ține de răspunderea individuală. Respectiv, în calitate de subiect, actor principal, al primului nivel, figurează individul. E vorba nu de oarecare individ, ci de individul competent să realizeze atribuțiile puterii de stat. Drept exemplu pot servi procurorul, judecătorul, funcționarul public etc.

Formele răspunderii caracteristice acestui nivel sunt, cel mai frecvent, răspunderea disciplinară, administrativă, penală și civilă. Dificultățile apar atunci când se încearcă tragerea la răspundere a magistraților pentru cazurile în care Curtea Europeană constată încălcarea drepturilor omului de către Republica Moldova. Parlamentul a dat dovadă de tentativa de atragere la răspundere a judecătorilor culpabili prin inserarea unei prevederi în acest sens în Legea cu privire la statutul judecătorului. Cu regret, această prevedere a fost declarată ca fiind neconstituțională de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova.

Astfel, prevederea prin care judecătorii urmau să fie trași la răspundere pentru interpretarea și aplicarea neuniformă a legislației, intenționat sau din neglijență gravă, dacă acest lucru nu este justificat de schimbarea practicii judiciare, a fost declarată neconstituțională prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 14 decembrie 2010. În motivare, Curtea Constituțională a indicat precum că prevederea citată „*lasă neconstituțional la discreția Consiliului Superior al Magistraturii să decidă arbitrar care decizii judecătorești sunt conforme practicii judiciare și care sunt contrare*”. Unii experți în dreptul constituțional, precum Alexandru Arseni, consideră că această decizie a Curții Constituționale este o decizie pur politică [1].

Indiferent de faptul dacă această decizie a fost sau nu una politică, un lucru putem afirma cu siguranță: judecătorii culpabili de dosarele pierdute la CEDO nu pot fi trași la răspundere, nici măcar disciplinară. Același lucru se referă, în mare parte, și la alți reprezentanți ai puterii de stat, precum o fi procurorii.

Al doilea nivel ține de răspunderea organizațională, sau, altfel numită, cea instituțională. În cadrul acestui nivel, subiecții principali sunt instituțiile și organele de stat, cum ar fi procuratura, judecătoriile, ministerele etc. Totodată, conținutul acestei răspunderi este unul specific. Spre deosebire de primul nivel, aplicarea unei sancțiuni, să zicem, în formă de amendă, unor instituții precum ministerele sau procuratura, ar fi lipsită de oricare logică, deoarece ar rezulta că statul ridică banii publici repartizați din bugetul de stat și îi transferă în același buget de stat. Răspunderea la acest nivel e mai mult de ordin politic și structural. Cea de ordin politic poate consta în condamnarea publică a acțiunilor instituțiilor culpabile de către Președintele statului respectiv, Consiliul Europei etc.

Răspunderea prin restructurare poate avea loc, ca exemplu, atunci când, în urma pronunțării unei hotărâri de constatare a încălcării de către Curtea Europeană, Parlamentul decide să creeze o nouă direcție în cadrul unui minister, care să se ocupe de supravegherea și soluționarea anumitor probleme care cauzează încălcarea drepturilor omului. O asemenea măsură ar constitui o măsură cu caracter general.

Al treilea și ultimul nivel al răspunderii, cel statal, după cum reiese și din denumirea sa, este caracteristic statului, ca subiect suveran și ca actor pe scena mondială.

Temeiul răspunderii aplicate statelor pentru încălcarea drepturilor omului garantate de către Convenția Europeană îl constituie însăși Convenția. Articolul 41 din Convenția Europeană împuternicește Curtea Europeană să atragă statul culpabil la răspundere materială pentru prejudiciile materiale și morale cauzate victimelor. Totodată, statul poate purta și răspundere morală, în unele cazuri cum ar fi cele de constatare a încălcării ca satisfacție echitabilă în sine. În asemenea cazuri, statul nu este tras la răspundere materială, dar este tras la răspundere morală, deoarece este recunoscut că acesta și-a încălcat obligația de a-și proteja cetățenii contra oricăror încălcări ale drepturilor acestora.

Delimitarea acestor nivele prezintă importanță considerabilă. Această delimitare permite o determinare a problemelor de ordin structural și organizatoric care duc la încălcarea drepturilor omului. Determinând problemele specifice fiecărui nivel, avem posibilitatea de a purcede la soluționarea lor fără a fi împiedicați de problemele nesoluționate din cadrul celorlalte nivele.

Astfel, spre exemplu, analizând problemele pe nivele, acestea pot fi atribuite în unul dintre cele trei nivele:

- probleme la nivel individual: lipsa posibilității de tragere la răspundere a reprezentanților de stat, inclusiv a judecătorilor, care au săvârșit încălcarea nemijlocită a drepturilor victimei;

- probleme la nivel instituțional: aplicarea neuniformă a legislației în cadrul judecătoriilor, numărul exagerat de dosare ce revin la un judecător etc.;

- probleme la nivel statal: lipsa reglementărilor referitor la cine e responsabil pentru achitarea comisiunilor în cazul executării hotărârilor Curții Europene prin plata satisfacției echitabile, informarea insuficientă în cadrul instituțiilor de învățământ referitor la Convenția Europeană a Drepturilor Omului etc.

Este important să conștientizăm că măsurile aplicate la un nivel nu pot fi aplicate la celălalt nivel. Astfel, după cum am menționat anterior, nu este deloc rezonabil a aplica o amendă oricărui din ministere.

În concluzie, individualizarea și ameliorarea fiecărui nivel are propriul specific și propria abordare.

Referințe:

1. Portalul de noutăți „Jurnal”. *Judecătorii vinovați de cazurile pierdute la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) nu vor fi sancționați disciplinar*. 2011. <http://www.jurnal.md/ro/news/absolviti-de-raspundere-206694/>.